

Potres 25. januarja 1348 v vzhodnih Alpah

25. januarja 1348 se je v popoldanskih urah zgodil eden najpomembnejših potresov v srednjeevropskem prostoru. Za zgodovinske potrese je pogosto značilno, da ne moremo z zadovoljivo natančnostjo določiti lokacije žarišča in magnitude. Večino XX. stoletja je veljalo, da se je ta potres zgodil pri Beljaku (zato ga pogosto srečamo pod imenom beljaški potres ali pa veliki koroški potres), a so zadnje raziskave premaknile lokacijo nadžarišča na tromejo Italije, Avstrije in Slovenije, v bližino Tablje (Pontebba) in Trbiža (Tarvisio).

Raziskovanje tega potresa je težavno, ker ni ohranjenih poročil očitvidcev. Vpogled v situacijo po potresu dodatno zamegljijo posledice kuge, t.i.m. črne smrti, ki je v tem času pustošila po Evropi in zahtevala 75–200 milijonov življenj. Kljub temu so zgodovinarji in seizmologi na podlagi različnih zgodovinskih virov, predvsem kronik in različnih kompilacij, nastalih v daljšem obdobju po potresu, uspeli rekonstruirati razmere v več deset naseljih v najbolj prizadetem območju. Nekatera izmed njih danes ne obstajajo več, za nekatere je težko določiti, na katero naselje se zapis nanaša, ker so se imena krajev spreminjala, pa tudi pri prevajanju in prepisovanju srednjeveških dokumentov je prihajalo do številnih napak. Zaradi slabe poseljenosti današnje zahodne Slovenije, je zgodovinskih virov o tem, kar se je tam dogajalo, zelo malo. Veliko več gradiva je ohranjenega za kraje v Italiji in Avstriji.

Potres je prizadel veliko območje, ki se danes nahaja v Avstriji, Italiji in Sloveniji. Čutili so ga tudi v krajih kakšnih 750 km od žarišča, celo v Franciji in na Poljskem.

Največje učinke je potres dosegel v Trbižu in Kanalski dolini v Italiji, kjer je povzročil veliko razdejanje. Uničeni so bili gradovi, cerkve in vasi. Intenziteta potresa v Beljaku je bila IX–X MCS, kar je obenem največja dosežena intenziteta za posamezen kraj za ta potres. MCS je okrajšava za Mercalli-Cancani-Siebergovo lestvico, ki je ena izmed predhodnic evropske potresne lestvice (z okrajšavo EMS-98). Število smrtnih žrtev težko ocenimo, zagotovo je bil zaradi potresa in njegovih posledic prizadet precejšen del populacije. Potres je po različnih ocenah terjal 20.000–40.000 žrtev.

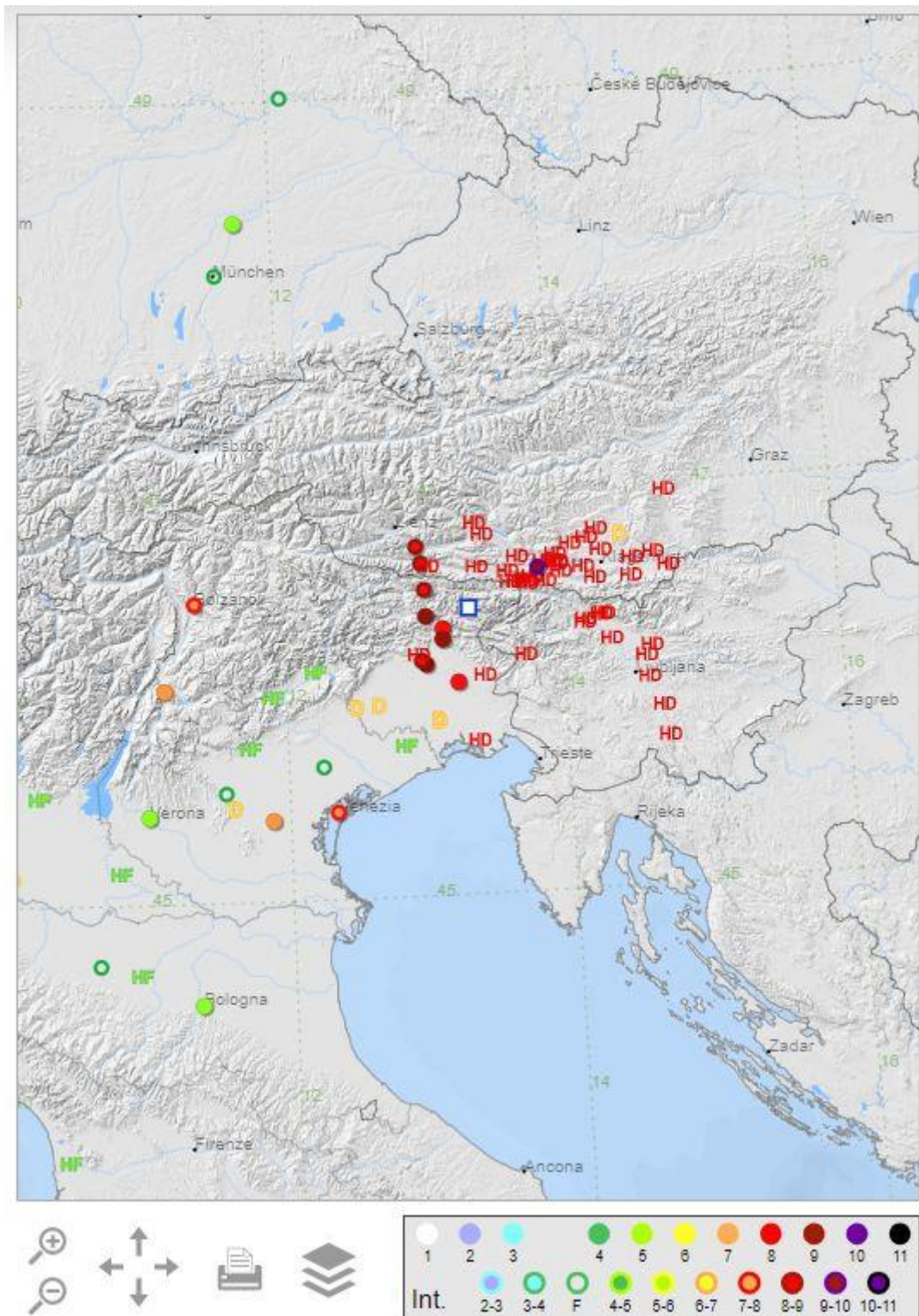
V Sloveniji je ta potres poškodoval številne gradove, med njimi Čušperk – Zobelsberg, Gutenberg, Kolovec – Gerlochstein nad vasjo Rova, Kranj, Tržič, Podgrad – Osterberg, Pusti grad – Wallenberg, Radovljico itn.

Veliki pospeški tal v nadžariščnem območju so z južnega pobočja gore Dobrač (2166 m) sprožili plaz dolžine 5 km. Nekateri raziskovalci so izračunali, da je v dolino zgrmela 1 km³ materiala. Ob potresu so se sprožili številni drugi plazovi, med ostalim v dolini Afritz in na Osojščici (Gerlitz) v Avstriji, ter na Velikem vrhu na Košuti v Sloveniji.

Več o tem potresu (v angleščini) lahko preberete v članku [The eastern Alps earthquake of 25 January 1348: new insights from old sources](#) (Caracciolo in sod., BGO 2021).

Upodobitev posledic potresa 25. januarja 1348. Slika M. Wurmserja iz obdobja 1361/62
hranijo v gradu Karlštejn pri Pragi na Češkem.

Karta intenzitet (EMS-98) potresa 25. januarja 1348. HD – močne poškodbe, D – poškodbe, HF – močno čutili. Karta prevzeta iz Evropskega arhiva podatkov o zgodovinskih potresih (AHEAD) https://www.emidius.eu/AHEAD/event/13480125_1530_000